

بدون سکاندار و باده‌ها سکان گیر

نتیجه مداخله‌گری در صنعت پتروشیمی چه بود؟

پتروشیمی
صدف
خلیج فارس

اگر امروز بخواهیم وضعیت صنعت پتروشیمی ایران را در یک جمله خلاصه کنیم، شاید دقیق‌ترین توصیف این باشد: «صنعتی عظیم که سکاندار ندارد، اما تا دلت بخواهد سکان گیر دارد». این تناقض عجیب نتیجه دهه‌ها مداخله، بخشنامه، تصمیم‌گیری‌های لحظه‌ای و حضور نهادهایی است که هر کدام بخشی از این صنعت را به نام خود می‌دانند اما هیچ‌کدام مسئولیت هدایت کل آن را نمی‌پذیرند. در چنین وضعیتی، حتی مزیت‌های طبیعی ایران در حوزه خوراک گازی هم زیر سایه تعدد تصمیم‌سازان و نبود یک راهبری واحد کم‌اثر شده است.

پاسخ می‌داد و هم ظرفیت صادراتی ایجاد می‌کرد.

پس از انقلاب و جنگ تحمیلی، روند توسعه با تکمیل بندر امام و ایجاد مجتمع‌های دیگری همچون اراک، تبریز و اصفهان ادامه یافت. از میان آنها، اراک به دلیل تنوع بالای محصولات و نقش جدی در کاهش واردات اهمیت ویژه‌ای پیدا کرد. با گذر زمان، دو قطب مهم پتروشیمی در کشور شکل گرفت؛ ماهشهر و عسلویه.

ماهشهر بیشتر به سمت توسعه محصولات پایه پتروشیمی با مصارف رو به گسترش داخلی و نیز صادراتی رفت و عسلویه با اتکا به میدان گازی پارس جنوبی، محل جهش بزرگ تولید در حوزه‌هایی مانند آروماتیک‌ها، اتیلن، پلی‌اتیلن، متانول و اوره صادراتی شد؛ جهشی که ریشه آن در دسترسی به خوراک ارزان و فراوان بود و توانست سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی قابل توجهی را جذب کند. اما نقطه عطف صنعت زمانی بود که دولت تصمیم

برای فهم نقش دولت، ناچار باید مسیر تاریخی شکل‌گیری این

صنعت را با هم مرور کنیم؛ مسیری که از دل گازهای همراه نفت و محصولات جانبی پالایشگاه‌ها آغاز شد و به یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور تبدیل شد.

شکل‌گیری پتروشیمی در ایران ابتدا با انگیزه استفاده از گازهای همراه نفت میدان‌های نفتی و پالایشگاه‌ها بود. به همین دلیل مجتمع‌هایی مانند پتروشیمی شیراز برای تولید اوره، پتروشیمی آبادان در حاشیه پالایشگاه این شهر برای تولید پی‌وی‌سی و پتروشیمی رازی برای تولید کودهای شیمیایی ازته و فسفات شکل گرفتند. در کنار آن، پتروشیمی خارک نیز عمدتاً با هدف تأمین سوخت مایع (پروپان و بوتان) کشور فعالیت داشت. مهم‌ترین طرح آن دوران، پتروشیمی ایران - ژاپن بود که بعدها به بندر امام تبدیل شد؛ مجموعه‌ای که تنوع محصول بالایی داشت و یکی از اولین پروژه‌هایی بود که هم نیاز داخلی را

علیرضا
کریمی

کارشناس
حوزه انرژی

ایران

۷۲